

nužna, da postane ili da se uništi jedan jedini atom, pa' bio to i atom mrtve materije."

Na koncu ćemo spomenuti, da je glavni izumitelj fotografije, Josip Nicefor *Niepce* (1765.—1833.), bio uzoran katolik.

Navedosmo ukratko ponajglavnije zastupnike optike. Sam se sobom nadaje zaključak: i na ovom su znanstvenom području prvaci uvjereni kršćani. Kršćanstvo se dakle i prava znanost dadu lijepo spojiti.

Travnik.

Filip Mašić D. I.

O INDIFERENTIZMU.

(Nastavak.)

Razum uvida posve sigurno, da ima Bog, da je Bog stvoritelj sviju stvari, dakle je stoga i vrhovni gospodar čovjeka i kao takav svrha i cilj svega stvorenja, a ponajpače zadnja svrha, zadnji cilj razumnoga bića — čovjeka, koji upravo zato ima težiti za ovom svrhom, da osigura vječnu syoju sreću.

Ove istine, kojih evidenciju ne može nitko razumom nijekati, prima i indiferentizam, on ih naglašuje i na njima gradi. No mi smo već spomenuli tu gradnju. Indiferentizam kao sistem hoće da po svojoj volji gradi, hoće da sam bira, hoće da sebi sam priokroi snošaj čovjeka prema Bogu t. j. religiju. I u tom leži ona strašna bludnja, onaj poguban čin, da, zločin indiferentizma.

Ili: je li služi slobodno, dolikuje li, da on sam određuje dužnosti, što ih imade prema svome gospodaru? Zar da sluga ustanovi način, kako da služi gospodara svoga? Jednom riječi: propisuje li sluga dužnosti i način službe, ili je obratno to u gospodara, koji propisuje, kako hoće i veli, da ga služi.

A Bog! Dakle čovjek hoće da odredi gospodaru Bogu svome, kako će mu služiti, koje će dužnosti na se uzeti, kako će ga štovati; ukratko: u kakvom će snošaju biti s Bogom t. j. koju će religiju ispovijedati. Ne, čovjek mora velikom i beskonačnom Bogu služiti, kako Bog hoće, on mora da stupi s Bogom u takav snošaj, kako Bog hoće; on mora dakle da obuhvati i vrši onu religiju i onako, kako to Bog hoće i zahtijeva i zapovijeda. Ko ne drži državne zakone, njega drže za zločincina. Volja Božja — to je zakon našega žića i nijedan smrtnik nije ga dosele pogazio bez kazni, a ne će ga ni u buduće.

Što, dakle je svejedno, koje vjere čovjek bio i svaki snošaj prema Bogu t. j. svaka je religija jednako dobra? Do ovoga snošaja k Bogu sve stoji, baš sve. Bitno je, da najbitnije za svakoga čovjeka jest snošaj njegov k Bogu, a taj je snošaj religija. Kad si je dakle Bog pridržao da čovjeka pouči o ovome snošaju, kad je sam Bog jasno i potanke poučio čovjeka, kad je Bog jedinorođenoga Sina svoga, Gospoda i Spasitelja našega Isusa Kris'a poslao na ovaj svijet, da mu taj snošaj istinito i bistro rastumači i razloži: kako li je onda pogubna, kako je neizrecivo štetonosna tvrdnja: svejedno je, kako si čovjek uredi snošaj k Bogu, koje vjere bio; sve su religije jednako dobre.

No posmatrajmo predmet još i s druge stane. Preustrojite si čovjek svoj snošaj k Bogu kako mu drago, nikada on ne može preko uvjerenja,

da se na kraju konca na zemlji ipak radi jedino i samo o tom, da čovjek postigne svoju svrhu. Nije moguće da čovjek posvema zatvori oči ovoj poput sunca jasnoj istini, da mu Bog nije zaludu dao život, da Bog ne može bez svrhe djelovati, da mu je Bog morao dati posve određenu svrhu života; a do toga, da li je postigne ili ne postigne, da stoji sve, sve za cijele u vječnost. Gdje je čovjek, koji bi se mogao oteći ovome vjerjenju, što je uvriježeno u nutrinji naravi naše?

Mirabeau, jedan od najfrivolnijih slobodoumnika sviju vremena, Mirabeau, čovjek vatrene rječitosti, koji je svoje divne darove uma na to upotrebljavao, da u Francuskoj obori i žrtvenik i prijestol, Mirabeau reče pred smrt svoju ovo: „Silu ćutim u sebi za stoljeća, ali srčanosti ni za čas“. Groza i bojazan odražavala se na svim crtama lica njegova, ... još jedan očajan krik — i bijaše pred Bogom.

Zar odista može čovjek postići svrhu svoju, ako za nj m i ne teži? Svakako ne može, tako sigurno kao što je Bog. Neba će i zemlje nestati, ali ne će velike riječi Božje. „Hoćeš li unići u život vječni, obdžavaš zapovjed.“. Zar će svaki doći do mete, išao on smjerom kojim mu drago? Zar je odista svejedno, kojim ćemo putem udariti? Sve su ove rečenice isto tako bez smisla kao i rečenica: kojim god putem išao, možeš doći na Trebević ili na Slieme, sve da i ne ostavimo ravnicu. Kako dakle, svi će postignu svrhu života bili oni ma u kakvom snošaju k Bogu? Pogubne li varke u indiferentizmu!

Samo je jedan cilj i samo jedan put vodi do cilja — a cilj i put sam je Bog označio, pa ga ne može ni jedna moć ni sila pomaknuti. Ko ne ide putem, što ga je Bog odredio, taj će zauvijek zalutati i brojiti se za uvijek među one, koji sabraše svu muku i znoj svoga života u riječ: ergo erravimus — dakle se prevarismo. Je li dakle svejedno, kojim putem idemo? Je li svejedno, kako uredimo svoj snošaj k Bogu? Za sv-koga čovjeka ima samo ova nepromjenljiva alternatva: ili u nebo ili u pakao. Prema ovakovoj alternativi pak nehajan biti, to je bez sumnje vrlo pogubna lakoumnost, a ova propovijeda i to sa stolice znanosti indiferentizam. — Zato je prvo i glavno načelo indiferentizma: „sve su vjere jednako dobre“, bezumno i frivolno.

Ne pogledajmo indiferentizam još i s treće strane. Na prvi mah već vidimo, da se razne religije i te kako razlikuju. A od svih protuslovnih nauka može samo jedna prava biti i istinita. Već Cicero dode do ovoga zaključka, te veli. Certe non potest ut plus una sit vera. Samo jedna može da bude prava. Je li samo jedna istinita i prava; to su naravski sve ostale lažne i krive. Ili može li odista isto tako istinito, pravo a i svejedno biti, da li u Sina Božjega vjerujemo i njemu se klanjamo pod prilikom kruha ili mi ovu vjeru osuđujemo kao krivoboštvo? Ne i ni tako jednako istinito, pravo i svejedno ne može biti: štovati presv. oli sakramenat i krivoboštvo. Ko bi što takova tvrdio — a ova je tvrdnja osnovni stavak indiferentizma — taj bi grdo Boga huiio. Ništa nije tako ekskluzivno kao istina, a istina je samo jedna. Nije moguće da je više religija istodobno pravo i jednako istinito; pače ni dvije religije ne mogu biti istodobno jednako prave i istinite. Je li jedna prava, to je druga kriva i zato žla, jer je Bogu mrska.

Uopće nema sistema, koji bi bio tako nelogičan i zigzasan kao nepriljatelj logike, što je indiferentizam. Gdje ga samo uhvatiš, odmah ti očituje svoje pogriješke proti logici; pa zato ne pristaje ni ikofemu sistemu tako kao indiferentizmu ona rečenica; u šupalj mišeh puhati!

Ili zar nije tome tako! Pitajmo jednom indiferentista: jesu li sve religije jednako prave i istinite? Odgovori li: „jesu“, tada je oborio jedno od prvih načela mišljenja: „Dvije protuslovne (kontradiktorne) rečenice ne mogu biti istodobno prave i istinite. Nije moguće, da su istodobno prave i istinite ove rečenice: Napoleon I. je umro na otoku Jele i — Napoleon nije umro na otoku Jeleni. Jedna od ovih rečenica mora da je istinita i zato druga mora da je kriva i neistinita. Isto je tako s rečenicama: papa je na-

mjesnik Kristov za cijelu crkvu papa nije namjesnik Kristov za cijelu crkvu. Isus Krist je pravi Bog; Isus Krist nije pravi Bog. Dakle jednako istinite ne mogu biti sve religije. Ako li je samo u katoličkoj crkvi prava istina, to slijedi, da je u svim drugim vjeroispovijestima neistina i bludnja. Rečenica: sve su religije jednako prave, jest logični nesmisao, da, logična nakaza.

Pitajmo dakle indiferentista: je li od svih religija ipak jedna prava? Odgovori li „jest“, to je cijeli sistem propao. Jer, ako je samo jedna prava, to je indiferentizam apostol laži, jer se osniva na načelu: sve su religije jednako istinite, prave i dobre. — Pitajmo ga, jesu li sve religije lažne? odvрати li sa „jest“, a to mora, jer hoće da si čovjek sam odredi svoj snošaj prema Bogu, jer se ne zna, što je sve u vjerskim pitanjima pravo i istinito, što li krivo i lažno: i time indiferentizam pada u najtrivijalniju apsurdnost, koja je povrh toga hula na Boga ili, što se više ogriješuje o ideju o Bogu, nego ako se uzme da Bog, koji je čovjeku dao život, u najodlučnijim pitanjima ostavlja ga u tami i potpunom neznanju. Ovako blasfemno nije ni Voltaire mislio, ili što ruši više ideju o Bogu, nego ako se poprimi prije rečeno? Ništa ne stoji u većoj opreci sa svetošću Božjom nego li ovaj indiferentizam: on čini Boga okrutnim i hladnim prema rodu ljudskom, jer ne mari za čovjeka, prem se tuj radi o cijeloj vjekovječnosti. Kakav je to otac, koji ovako postupa sa svojim djetelom? Drugačije govori o Bogu kršćanstvo, koje uči: „tako je Bog ljubio svijet, da je svoga jedinorođenoga sina žrtvovao, da se niko, koji u njega vjeruje, ne izgubi, nego da ima život vječni“. To je kršćanska ideja o Bogu.

Indiferentizam protuslovi i opire se mudrosti Božjoj. Posvuda u svemiru divimo se potpunome redu, samo bi čovjeka ostavio Bog u najvećem neredu, što si ga možete zamisliti. Cijeli moralni red svijeta po indiferentizmu jest neriješen i nerješiv problem. Indiferentizam se protivl istinitosti Božjoj. Bog je poučio svijet i to po svome Sinu. Indiferentizam dvoumi o riječi Božjoj, odbija je od sebe, proglašuje Boga neistinitim. — Saopćujemo li kome svoje misli i nakane, a on nam odvрати: toga ja ne vjerujem, to on sumnja o našoj istinitosti ili bar o našem znanju. Tako radi indiferentizam s Bogom, pa zato ga ide ona Gospodova: »Ko ne vjeruje odsudiće se«. Zašto? Sv. Ivan navodi razlog: »Ko ne vjeruje Sinu Božjemu, čini ga lašcem, jer ne vjeruje svjedočanstvu, što ga Otac daje Sinu«. (I. Iv. 5, 10.) Indiferentizam protuslovi autoritetu Božjemu, jer se nameće sućem u najvažnijim i najodlučnijim pitanjima. Nije li dakle istina, da indiferentizam obara ideju o Bogu? Obara i vodi k praktičnome ateizmu, k življenju bez Boga i ruši svaku religiju. Što bismo mislili o činovniku ili vojniku, koji za d uge države isto takova čuvstva goji kao za svoju domovinu? Ko ne razlikuje, ne štuje ništa.

Čovječji um može strašno zalutati. Već Cicero veli: Nihil tam absurde dici potest, quod non dicitur ab aliquo philosopho (De divr. II. 53) ali ne zaboravimo, logika spada k naravi razuma, a moć je logike, poimence ako je strast prati, silna. Gotovo od svijui stoljeća, od nebrojenih zastupnika modernih tobože znanosti, od raznovrsnih dnevnika i časopisa propovijeda se svake godine o indiferentizmu u svim mogućim varijacijama. Naslušuju li ovi ljudi što rade? Iz ovih je nauka već odavna logika izvela grozne zaključke, zaključke, koji bi svakome razumnome čovjeku mogli dovoljni biti, da uvidi, kako je ovaj sistem sa svakoga gledišta opak i nevaljan. Odatle potječe, da tisuće iz t. zv. viših krugova ne polaze crkve, ne slušaju propovijedi, ne primaju sakramenata i religiju drže za nešto uzgredno? To je praktični zaključak indiferentizma. Ali i niži slojevi izvedoše svoje zaključke. Sjetimo se samo na onu riječ socijalnih demokrata: religija je privatna stvar.

Budući da indiferentizam u svojim konsekvencijama mora svaku religiju da uništi, zato je on dušmanin nesamo crkvi nego još više čitavome državnome redu i poretku. — Ne ima države bez Boga. To je već

odat na uvidjela stara Atena. Kada je Protagora napisao: De divis neque ut sicut neque ut non sint habeo dicere — prognashe ga iz Atene, a knjigu mu spalise. (Cic. De nat. deor. 23.) Glasovita je riječ velikoga Washingtona: Religija je osnov građanskome društvu, jedini fundament država. — Dakle indiferentizam ruši ne samo religiju već i svaku državu.

Daroslav.

BOŽIČNA LITURGIJA.

Božić, kakogod u nas budi najnježnija čuvstva, napunja nas i najvećim udivljenjem i zanosom zbog veličine otajstva, što ga na taj dan slavimo. Pa baš radi veličajnosti toga otajstva Crkvi na taj dan nije dosta jedna žrtva, nego u svojem ushitu i radosti, što se rodi Spasitelj svijeta, dopušta svakom svećeniku da na Božić služi

TRI SVETE MISE.

Već od davnih vremena bio je u Rimu običaj, da su se ovaj dan držale tri procesije. Prva je išla o ponoći u crkvu Maria Maggiore; tu se čuvaju i časte betlemske jasllice. Pred njima bi govorio papa prvu sv. misu. Druga u crkvi sv. Anastazije; ugledna ova i sveta rimska udova na Božić (god. 300.) u Rimu umrije mučeničkom smrću. U praskozorje krenula bi amo druga procesija. A treća se vodila za dana k sv. Petru. Ovdje je papa treću misu služio. Za ovim se rimskim običajem uzeže povoditi i druge crkvene pokrajine. Ali mjesto triju crkava određena su bila u istoj crkvi tri posebna žrtvenika. No kako mnoge crkve nisu imale po tri svećenika, nastade u srednjem vijeku — počevši od 7. stoljeća — običaj, da svaki svećenik u ovaj veliki i sveti dan služi tri mise. A tako je i danas.

Zgodno ističe sv. Grgur Veliki (Homil. 8.), kako tri božićne mise slave trovršno rođenje Isusovo. Vremenito, čovječje, kad se rodio od Bl. Djevice Marije (I. misa). Duhovno: svojom milošću u srcima pastira, zastupnicima cijelog kršćanstva i prema tomu u duši pravednika, a mogli bismo dodati osobito, kad ulazi u naša srca u sv. pričesti (II. misa). Vječno, kako se od vijeka rodi od Boga Oca po naravi božanskoj (III. misa). I ovome trostrukome rođenju Kristovu odgovaraju i evanđelja, što se u tim misama čitaju. I opet odjekuje hramom Božjim: „Christus natus est nobis: venite, adoremus: Krist nam se rodi: dodite, poklonimo se!“ Zanosno pjeva Crkva kao da dršće od radosti, što je dočekala blaženi taj dan.

Sve su tri božićne mise pune simbolike i mistike. Zaronimo za čas u značenje njihovo.

Ponoćka, (I. misa), poslije ponoći. Ta Isus se oko ponoći rodio. „Obučen u odjeću tijela iz dvora utrobe djevičanske izađe i dostoji se posjetiti svijet. Sačuvavši veličanstvo